

Oponentský posudek disertační práce Mgr. Jana Lukavce

V napětí protikladů – recepce G. K. Chestertona v české meziválečné kultuře

Disertační práce Mgr. Jana Lukavce *V napětí protikladů – recepce G. K. Chestertona v české meziválečné kultuře* představuje první souhrnné pojednání o vztahu tohoto anglického spisovatele, básníka a publicisty k českému kulturnímu a literárnímu prostředí. Autor tu předkládá první soustavnější pokus posoudit domácí recepci G. K. Chestertona, a to na základě historického přístupu, odhlížejícího od různorodých subjektivně založených světonázorových, filozofických či ideologických motivací, které přijetí či naopak odmítnutí Chestertonovy osobnosti v Čechách (a nejenom zde) utilitárně provázely.

Záměr a plán práce se tedy jeví jako velice ambiciózní, a to jak z hlediska šíře zkoumaného materiálu, tak z hlediska nutnosti volby určitého metodologického klíče, který by takto široký materiál zpřehledňoval. Takovýto klíč Jan Lukavec našel v myšlence polysémantičnosti, jež v protikladu k mnohdy nesmlouvavým obhajobám katolického náboženského postoje neobyčejně dynamizuje Chestertonovu tvůrčí osobnost a umožňuje ji vnímat v horizontu problémového vztahu, nikoli popisně. Výchozí duální charakter svého postupu Lukavec dále rozvíjí o studium procesu popření a znovupotvrzení, které chápe v duchu Bachtinovy kategorie karnevalovosti jako prostředek pro uvolnění, zároveň však pro následné posílení a znovupotvrzení obhajovaného řádu. Odtud se jeví jako nosné zároveň uvažování v dimenzi „partikularismus–univerzalismus“, jež v duchu výchozích antropologických konstant přináší další podnětný úhel pohledu na Chestertonovu osobnost.

Inspirativně zvolený metodologický klíč pak otevírá v Lukavcově práci značné množství materiálu, který se však v některých případech jeho intenci vzpírá. Problémem tu je podle mého názoru počáteční výzva ke zkoumání nadnárodního horizontu chestertonovského zkoumání. Tato perspektiva je jistě užitečná; popsána však je – zdá se mi – ve značné části bez ohledu na zvolený metodologický postup, spíše výčtově. Předchází dokonce v kompozici práce vlastnímu metodologickému vymezení a celou ji poněkud rozlamuje. V důsledku ostatně ani nemůže být jinak – např. pouze anglická recepce Chestertonovy osobnosti by vyžadovala prostor neskonalé obsažnější, než jaký ji může autor vzhledem k vymezenému tématu poskytnout, nemluvě o recepci tohoto díla ve Francii, v Polsku, Německu či Rusku. Jak totiž autor sám zcela adekvátně ukazuje, každá národní kultura (či dokonce její dílčí části,

skupiny, jednotlivci...) si hledala svého Chestertona, jehož obraz pak vcelku utilitárně využívala. K plnému pochopení těchto recepcí je proto třeba hlubších ponorů do specifik sledovaných kultur, což mnohonásobně překračuje limity této práce. Osobně bych proto zvažoval umístění oddílu „Recepce v Evropě“ do kontextu práce, respektive bych přehodnotil jeho proporce; v důsledku totiž tento poměrně rozsáhlý oddíl přináší materiál výběrový, kompilačně zpracovaný, který v posledku potvrzuje obecně známý fakt (Je tolik Chestertonů, kolik je jeho vykladačů). Na druhé straně však chápu tuto volbu, která (byť podle mého názoru není v práci funkčně využita) svědčí o odborné poctivosti autora, který, dříve než se vysloví k vlastnímu tématu domácí recepce, usiluje o to, zorientovat se v obdobných perspektivách v zahraničí. Pro další vývoj práce bych ale tuto pasáž v takovémto rozsahu a provedení doporučoval redukovat a transformovat.

Jinak je tomu ovšem – domnívám se – ve vrcholné části Lukavcovy práce, která se zabývá českou recepcí Chestertonovy osobnosti, a to zejména v meziválečném období (s nástinem možných přístupů k recepci této osobnosti po roce 1948 a 1989). Zde Jan Lukavec postupuje koncizně, v duchu zvoleného metodologického klíče, který rozvíjí o podněty recepční teorie čtení H. Blooma, zpochybňující model „správné četby“ a otevírající tak prostor pro produktivní relativizaci jednotlivých interpretačních pokusů, v posledku rovněž pro relativizaci autorova interpretačního výkonu jako takového.

Charakterizuje tu jednak české prostředí před rokem 1918, kde na základě prvních překladů z Chestertona popisuje kulturní prostředí českého modernismu a Florianovy Staré Říše, která si každé po svém Chestertona objevují a interpretují. Podstatný díl ovšem – a zcela po právu – věnuje recepci Chestertonova díla po roce 1918, kdy se k němu hlásí zejména generační okruh kolem Karla Čapka a Ferdinanda Peroutky, zároveň však také okruh avantgardních autorů, a to jak v Devětsilu, tak v brněnské Literární skupině. V neposlední řadě se autor soustředí na proces přivlastnění si Chestertonovy osobnosti okruhem autorů kolem revue Řád.

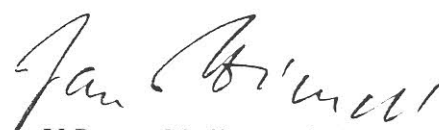
V těchto kapitolách se podle mého názoru naplno rozvíjí symbióza metodologického klíče a vlastní materiálové analýzy. Na pozadí bezpečné znalosti Chestertonova díla a dobového beletristického a publicistického materiálu zde autor popisuje specifické směřování různorodých křídel domácích politických, kulturních a uměleckých okruhů, díky takto vytyčené perspektivě odhaluje dosud méně známé spojitosti a vztahy. Za nejpodnětnější osobně považuji tu část analýzy věnovanou avantgardní recepci Chestertona, představeného jako „bratra klaunů a akrobatů“: otevřenost a pluralita avantgardistické recepce totiž umožňují důsledněji a šířeji nahlédnout ona „přísná“ čtení Chestertona, která dosud v domácím

prostředí dominovala, a to jednak čapkovsko-peroutkovské čtení Chestertona jako čítankový příklad liberálního humanisty, jednak způsob čtení Vodičkova a Schwarzenbergova, a to jako integrálního katolíka, který v době rozpadu tradičních hodnot nejen že tento rozpad reflektuje, ale využívá jej nově a funkčně pro vyjádření klíčového tradicionalistického pojetí světa, řádu, hierarchie hodnot.

Práci Jana Lukavce považuji za podnětný a erudovaný přínos nejen k poznání domácí recepcce osobnosti G. K. Chestertona, ale také jako nabídku nové perspektivy pro širší chápání vztahů v širším prostoru české meziválečné literatury a kultury.

Tuto práci doporučuji k obhajobě.

PhDr. Jan Wiendl, PhD.

V Praze, 20. listopadu 2006